

የሰ/መ/ቁጥር 28923

ግንቦት 7 ቀን 2000 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ተገኔ ጌታነህ

መድሕን ኪሮስ

ዓሊ መሐመድ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- የባህር ዳር ጨርቃጨርቅ አክሲዮን ማህበር አልቀረቡም

ተጠሪዎች፡- 1ኛ/ የባህር ዳር ልዩ ዞን አስተዳደር አልቀረቡም

2ኛ/ የመንግሥት የልማት ድርጅቶች ባለአደራ ቦርድ ነገረደጅ

አቶ አዳነ መጋቡ ቀረቡ።

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ነበር። መዝገቡን መርምረን

የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

መዝገቡ የቀረበው አመልካች የአማራ ብሔራዊ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ጥር 4 ቀን 1999 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት የካቲት 5 ቀን 1999 ዓ.ም ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው። ክርክሩ በመጀመሪያ የታየው በአማራ ብሔራዊ ክልል የምዕራብ ጎጃም ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን፣ ፍሬ ጉዳዩም አንደኛ ተጠሪ የአማራ ብሔራዊ ክልል ባወጣው ደንብ መሠረት የ1988 ዓ.ም የቦታ ኪራይ ብር 497,943.54 /አራት መቶ ዘጠና ሰባት ሺ ዘጠኝ መቶ አርባ ሦስት ብር ከሆነው አራት ሣንቲም/ እንዲከፍል ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶት ያልከፈለ በመሆኑ እንዲከፍል ውሳኔ ይሰጥልኝ በማለት በአመልካች ላይ ክስ አቅርቧል። አመልካችም ይህ ዕዳ የባህር ዳር ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ የመንግሥት የልማት ድርጅት እንደነበርና ወደ ባህር ዳር ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ አክሲዮን ማህበር ከመቀየሩ

በፊት የነበረ ስለሆነ፣ ሁለተኛው ባለዕዳ፣ ሦስተኛ ወገን ተከራካሪ፣ /ተከሣሽ/ ሆኖ ጣልቃ እንዲገባ በጠየቁት መሠረት ፍ/ቤቱ 2ኛ ተጠሪ ጣልቃ እንዲገባ ትዕዛዝ ሰጥቷል። የከፍተኛው ፍርድ ቤት አንደኛ ተጠሪ ያቀረበውን ክስና አመልካቹና ሁለተኛው ተጠሪ ያቀረቡትን ክርክርና ማስረጃ ከሰማ በኋላ ሁለተኛው ተጠሪ የቦታውን ዋና ግብር 454,511.99 /አራት መቶ ሀምሳ አራት ሺ አምስት መቶ አሥራ አንድ ብር ከዘጠና ዘጠኝ ሣንቲም/ እንዲከፍል ወስኗል።

ሁለተኛው ተጠሪ በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያቀረበ ሲሆን የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሁሉንም ተከራካሪ ወገኖች ክርክር ከሰማ በኋላ ሁለተኛ ተጠሪ ብር 56,159.44 /ሀምሳ ስድስት ሺ አንድ መቶ ሀምሳ ዘጠኝ ብር ከአርባ አራት ሣንቲም/ ብቻ እንዲከፍል ቀሪውን ዕዳ አመልካች እንዲከፍል በማለት ወስኗል። አመልካች በክሱ ተከላሽ የሆነው የባህር ዳር ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ አክሲዮን ማህበር የተመሰረተው 1992 ዓ.ም ነው። ስለዚህ ፋብሪካው ወደ አክሲዮን ማህበርነት ከመለወጡ በፊት የነበረው ዕዳ እኛን የሚመለከት ባለመሆኑና ሁለተኛው ተጠሪ ይህንን ዕዳ የመክፈል ግዴታ በአዋጅ ቁጥር 182/1992 የተጣለበት ሆኖ እያለ አክሲዮን ማህበሩ ዕዳውን እንዲከፍል የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ ስህተት ያለበትና አክሲዮን ማህበሩን ለኪሳራ የሚዳርግ በመሆኑ በሰበር ይታረምልን በማለት አመልክቷል።

ሁለተኛው ተጠሪ በበኩሉ ወደ አክሲዮን ማህበሩ የሚተላለፉና የማይተላለፉ ዕዳዎችን የመወሰን ሥልጣን ያለው የኢትዮጵያ ፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ መክፈል ያለበት ዕዳ ነው በማለት ያሳያል። 56,159.44 /ሃምሳ ስድስት ሺ አንድ መቶ ሃምሳ ዘጠኝ ብር ከአርባ አራት ሣንቲም/ በመሆኑ ከዚህ ውጭ ያለውን ዕዳ አመልካች መክፈል ይገባል የሚል ክርክር አቅርቧል። አንደኛ ተጠሪ በበኩሉ ዕዳው መክፈል ያለበት ዕዳ

መሆኑን ሁለተኛ ተጠሪና አመልካች እንዳልካዱ ገልጾ በሁለቱ መካከል በሚደረገው ክርክር የከተማው አስተዳደር ማግኘት የሚባውን ክፍያ ሳይገኝ ጉዳዩ እየተጓተተ በመሆኑ በአጭር ጊዜ ታይቶ ዕዳውን ከነወለዱ እንዲከፍሉ ውሳኔ ይሰጥልን በማለት ተከራክሯል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና የአመልካችና ተጠሪዎች በሰበር ያቀረቡት ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም መዝገቡን መርምረናል። መዝገቡን እንደመረመርነው አመልካች ያለበት ዕዳና አጠቃላይ አሴቱ እና መንቀሳቀሻ ካፒታሉ ተለይቶ የባህርዳ ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ አክሲዮን ማህበር ተብሎ በአዲስ መልክ በአክሲዮን ማህበርነት ከመደራጀቱ በፊት ለአንደኛ ተጠሪ መክፈል የሚገባው የቦታ ግብር ዕዳ የመክፈል ኃላፊነት አለበት ወይስ የለበትም የሚለው ነጥብ መታየት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል። ከዚህ አንጻር ብንመዘነው መንግሥት አመልካች ድርጅት ወደ አክሲዮን ማህበር ከመቀየሩ በፊት የነበሩበትን ዕዳዎች በኃላፊነት የሚረከብ አንድ ተቋም ማቋቋም በማስፈለጉ ምክንያት የመንግሥት የልማት ድርጅቶች ባለ አደራ ቦርድን ሥልጣንና ኃላፊነት እንደገና በመወሰንና ሕግ ያወጣ መሆኑን ከአዋጅ ቁጥር 208/1992 መግቢያ ለመረዳት ይቻላል። የባለአደራ ቦርዱ መሠረታዊ ዓላማም የመንግሥት የልማት ድርጅት ወደግል ይዞታ በሚዛወርበት ወይም ወደ አክሲዮን ማህበር በሚለወጥበት ወይም ወደ ቀድሞ ባለቤቱ በሚመለስበት ጊዜ ወደ አዲሱ ባለቤት ወደ አክሲዮን ማህበር ወይም ወደ ቀድሞ ባለቤቱ የማይተላለፉ ሂሳቦችን መሰብሰብ ዕዳዎችን መረከብና ከዚህ ጋር የተያያዙ የፍርድ ቤት ጉዳዮችን መከታተል እንደሆነ በአዋጅ ቁጥር 208/1992 አንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ 1 በግልጽ ተደንግጓል። ከዚህ በተጨማሪ የባለአደራ ቦርዱ ወደ አክሲዮን ማህበርነት የተቀየሩ ወደ ግል የተዛወሩ ወይም ለቀድሞ ባለቤታቸው የተመለሱ የመንግሥት የልማት ድርጅት ዕዳዎችን ለመንግሥት እያቀረበ እንዲከፈሉ የማድረግ ሥልጣንና ኃላፊነት ያለበት መሆኑን አዋጅ ቁጥር 208/1992 አንቀጽ 6 ንዑስ አንቀጽ 1/d/

ይደነግጋል። በዚህ መዝገብ የባህርዳር ከተማ አስተዳደር የጠየቀው የመሬት ኪራይ የባህርዳር ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ ወደ አክሲዮን ማህበርነት ከመቀየሩ ከአራት ዓመት በፊት የነበረና የባህርዳር ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ የመንግሥት የልማት ድርጅት በነበረበት 1988 ዓ.ም መክፈል የሚባው ዕዳ ነው። አሁን ያለው የባህር ዳር ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ አክሲዮን ማህበር 1992 ዓ.ም ህጋዊ ሰውነት ያገኘ ድርጅት በመሆኑ ከጅምሩ በፈረሰውና ወደ አክሲዮን ማህበርነት በተቀየረው የባህርዳር ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ ስም ያቀረበውን ክስ በኃላፊነት ይዞ መከራከር የሚገባው የመንግሥት የልማት ድርጅቶች ባለአደራ ቦርድ እንደሆነ ከአዋጅ ቁጥር 208/1992 አንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ 1 ድንጋጌዎች ለመረዳት ይቻላል።

ሁለተኛ ተጠሪ ዕዳውን ላለመክፈል የሚያቀርበው ምክንያት የኢትዮጵያ ፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ አላሳወቀኝም የሚል ነው። ሆኖም የመንግሥት የልማት ድርጅቱ ወደ አክሲዮን ማህበርነት ሲቀየር በፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ያልታወቀና ውሳኔ ያልተሰጠበት ዕዳ ሁሉ ወደ አክሲዮን ማህበር ይተላለፋል የሚል ግልጽ የህግ ድንጋጌ ካለመኖሩም በላይ የዚህ አይነት የህግ አተረጓጎም አክሲዮን ማህበርን ለከፍተኛ ኪሣራ የሚዳርግና የባለአደራ ቦርዱ የተቋቋመበትን መሠረታዊ ዓላማ ጋር የሚቃረን ሆኖ እናገኘዋለን። በመሆኑም ዕዳው አክሲዮን ማህበር ከመቋቋሙ በፊት የነበረ እስከሆነ ድረስ ፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ በወቅቱ ያለውቀውና ውሳኔ ያልሰጠበት ዕዳ በአክሲዮን ማህበር መክፈል ይገባዋል በማለት የሰጠው የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠው ትርጉምና ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት አለበት በማለት ፍርድ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

1. የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በፍትሁብጤር ይግባኝ መዝገብ ቁጥር 07500 ጥር 4 ቀን 1999 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ተሽሯል። የፍርዱ ግልባጭ ይተላለፍ።

2. የአማራ ክልል የምዕራብ ጎጃም ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 03792 ሐምሌ 27 ቀን 1997 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ፀንቷል። የፍርዱ ግልባጭ ይተላለፍ።

3. ሁለተኛው ተጠሪ ብር 454,511.99 /አራት መቶ ሀምሳ አራት ሺ አምስት መቶ አሥራ አንድ ብር ከዘጠና ዘጠኝ ሣንቲም/ እና የከፍተኛው ፍርድ ቤት ውሳኔ ከሰጠበት ከሐምሌ 27 ቀን 1997 ዓ.ም ጀምሮ ከሚታሰብ ዘጠኝ ፐርሰንት /9%/ ህጋዊ ወለድ ለአንደኛው ተጠሪ ይክፈል ብለናል።

4. አመልካችና ተጠሪዎች ያወጡትን ወጪና ኪሣራ ለየራሳቸው ይቻሉ።

ይህ ፍርድ ግንቦት 7 ቀን 2000 ዓ.ም በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሙሉ ድምጽ ተሰጠ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

አፈጻጸም